НАРОДНИ БРОЈ 26.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: сродом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приопштено“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 101. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 2. ЈУЛА 1899. ГОДИНА XXXIV.

Позив на претплату.

Почетком јула о. г. ступа „ЗАСТАВА“ у трећу четврт своје 34. године.

Ми ћемо чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке. На сваки начин, имаћемо пред очима једино народне интересе. У послу око издавања овог листа, могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају, да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Надамо се, да ће пријатељи овога листа и пријатељи радикалне странке, озбиљно узети ову ствар.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ народне бројеве од петка. Ти бројеви се уређавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје 3 фор. годишње, а на три месеца 75 нов.

Иначе је цена „Заставе“ обележена на челу листа.

По решењу средишњег одбора радикалне странке, чији је орган „Застава“, лист се никоме не сме давати на вересију.

У Новом Саду, 15. јуна 1899.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Законитост у Србији.

У Србији се догодило ово дана, да је владар у споразуму с владом, а без учествовања народне скупштине, прогласио ванредно стање и увео преки суд.

Је ли то било по закону? Одговара ли то бар оним правилима државне науке, којих се правила придржавају данас и најумеренији државници и најумеренije државе? — Ми смело тврдимо: — не одговара.

Ко доноси законе у уставним земљама? — Народна скупштина, споразумно с владарем.

Кад се покаже, да у законима има погрешке, или се промену прилике, стварају се нови закони, истим путем. Дакле и при измени закона учествују и народни изабраници и владар.

Но, може ли у томе бити изнимке? Може ли владар сам, договорно с владом, али без народне скупштине, донети нов закон? Не може! Али може донети наредбу, која има силу закона и која један ил други закон ставља привремено ван снаге.

Када сме то бити? По закону сме то бити само онда, кад наступе изненадне и зле прилике, те је велика опасност по државу и ред, а постојећи закони не могу никако да помогну. Но, опасност мора бити не само велика, но блиска, тако, да нема времена за сазивање скупштине и донашање закона редовним путем. Онда и само онда, могу владар и влада, да донесу наредбу, која има силу закона.

Је ли то било тако у Србији? — Је ли се појавила каква блиска, изненадна, ванредна опасност? — Није.

Неко је пуцао на главног команданта српске војске. Он је затворен, а затворени су и многи други у које се сумња. Народ је миран, а званични извештаји тврде, да је сва Србија одушевљена и плива у радости.

Је ли то истина? Ако је истина, нема никакве опасности, а најмање блиске опасности. Па нашто онда „ванредно стање“? Краљ Александар је изјавио народним депутацијама, да то ванредно стање **није баш било преко потребно**, али га је опет увео, да све иде брже.

Краљ Александар је овом изјавом засведочио, да се ни мало не осврће на права и дужности владара у уставној држави. Ако ванредно стање и преки суд не беше баш **преко потребан**, онда га није требао ни смео увести. Јер чим је то учинио без најпрече потребе, није учинио право.

Ванредна мера, мора одговарати ванредној опасности. Ванредна мера је донекле — насиље, а насиље без оправданости, насиље без крајње потребе је ужасна неправда.

Но, догодило се још нешто. Проглашен је и преки суд. Али тај преки суд не само што је проглашен без потребе и невоље, него је проглашен онако, како то не би смело бити.

Кад се прогласи на место редовног, грађанског суда, преки суд, он треба да суди она дела, која се догоде после проглашења његова. А у Србији наредише краљ и влада, да преки суд суди и она дела, која се догодише пре но што је и постао преки суд. Та наредба има дакле — повратну силу.

Веће неправде од ове не може бити. И знате ли, како то изгледа? Да бих могао бити кратак и разумљив за свакога, узећу блиске примере. — Узмимо, најмио човек раднике по форинту на дан. После три, четири дана дође и каже: Не дам више форинту но само 50 новчића. Али не само што вам не дам форинту у будуће, него вам не дам ни за оно — унатраг. Кажите: није ли ово у обичном животу неправда и превара?

Или: пореза је била у држави мала. Данас се уводи нова, већа. Но та сме важити за у будуће, а не може се казати: Та већа пореза има повратну силу, важи и за неку годину — унатраг.

Но, тако је то и у кривичним стварима. Свакоме мора да се суди по оним законима, оним начином, који постојаше, кад је учинио дело. Ново донешени закони не важе за ранија дела, нарочито онда не, ако су **оштрији**.

А могу ли важити ако су блажији? Могу? А ево како је то и за што је то. Неко погоди људе за 1 фор. на дан, па им после неколико дана каже: Даћу вам од сад 1 фор. и 20 новч. на дан. Но он сад **има права** да им даде и за унатраг за сваки дан место 1 форинту, 1 форинту и 20 новчића. Тим их он не закраћује, не чини неправду, него им иде у корист. Али би учинио неправду, ако за оно унатраг хоће да даде — мање.

По истом начелу, ако је доцнији закон блажији од оног ранијег, може се применити и на раније догађаје, ал ако је доцнији закон оштрији од ранијег, онда се не сме применити на оно што је било раније. То су начела, која исповеда државна наука и образовани свет.

Не урадише тако у Србији. Они пооштрише закон, уведоше преки суд и хоће да тај суд суди и она дела, која се догодише, пре но што је преки суд проглашен. То је неправда! Тако не раде они, којима је савест мирна. И они који то учинише, осрамотише Србију пред целим образованим светом. Показаше да у њој не суди закон, него — ћеф. А владавина, која се оснива на ћефовима, не може бити дуготрајна.

Шта показује истрага о атентату против краља Милана?

Београд, 30. јуна.

Влада све једнако таји, како тече истрага против оних, које је она затворила због атентата. И све једнако пушта у повине, неке магловите тајанствене гласове, као да је бог зна шта у ствари.

Ја сам са најпоузданије стране извештен, како тече истрага, те ћу то саопштити вашим читаоцима. Из тога ће се видети, да је влада с правом могла, да затвори осим Кнежевића, који је пуцао на краља Милана, највише пуковника Влајка Николића и да над њим води истрагу али — никог више.

Кад вам испричам цео ток истраге, онда ћете видети, зашто се таји права ствар? Ни због чег другог, већ само зато, да свет не види, како нема ни најмање повода, што су бацили у затвор онолике угледне људе без и најмање повода. И да свет не види, да је све то само освета краља Милана над оним људима, које он никако друкчије није могао да скрши. Но да пређемо на ствар. Кад је Ђура Кнежевић, после атентата, одведен на главну полицију, тамо га пре свега претресоше, и нађоше једну цедуљу, на којој је било написано његовом руком: „Ја сам изабран да убијем краља Милана.“ — Истражници помислише одма: Ах, дакле није сам, него ту има велика завера. Ова цедуља дала је повода и служи истражницима (а на челу њиховом је краљ Милан) као доказ, да имају права да позатварају многе и многе. Међутим, ми се морамо питати, зашто је Ђура Кнежевић написао на хартију оне горње речи? Зар зато, да их неколико пута на дан прочитава, те да не заборави, да је он изабран, да убије краља Милана?!

И баш због ове цедуљице, многи и многи држе, да је та ствар намештена и да Ђура Кнежевић није имао намере, да убије краља Милана, колико друге Осим те цедуљице, нађена је код њега још једна визиткарта. Кад су почели испитивати Ђуру Кнежевића, он је рекао, да га је наговорио, најмио и платио да учини атентат — пуковник Влајко Николић.

Ко је пуковник Влајко Николић? То је онај човек, о коме беше пре десет месеци реч у свима листовима. Кад је у оно време вођа радикалне странке, Никола Пашић, ишао из Београда у Пожаревачки затвор, онда је пуковник Николић био на одсуству и ишаше у своју родбину. На истој лађи, на којој је путовао Пашић, били су многи Пашићеви пријатељи, да га испрате а путовао је случајно и пуковник Николић.

ПОДЛИСТАК

ИЗ ПУТНИХ БЕЛЕЖАКА ЈЕДНОГА РУСА.

Босна и Херцеговина.

I.

Становништво Босне и Херцеговине је искључиво српске народности, а што се тиче вере, дели се на: Мухамеданце, православне и католике. Мухамеданци, потомци негдашњих српских великаша и богаташа, који су примили мухамеданство само да сачувају своје имање, немају с азијатским Турцима ничега општег, осим вере, не говоре турски, него српски. Знају само неколико молитава на турском језику, ал' већина њих не разумеју садржај тих молитава. Католицизам је заведен и раширен римском пропагандом. Турци, наилазећи, с једне стране, на велики отпор у православних, а с друге, видећи, да Рим с католичким државама штити католике, дали су овима особите привилегије, што се тиче пропаганде, те су тако многи православни прешли у католичанство. У последњим годинама свога владања, Турска је под притиском Европе, дала потпуну слободу верску целокупном становништву. Православни, наравно с Мухамедовцима и католицима, добили су право, да подижу своје цркве и школе. Целокупно православно становништво подељено је било на црквене општине. Свака од тих општина је могла имати своје покретно и непокретно имање и издржавати своје школе (у неким варошима је било и општинских гимназија). У општинама су управљали »општинари«. Земаљска управа, осим општег надзора, није се мешала ни у црквене, ни у школске ствари.

Но од кад се Аустрија зацарила у Босни и Херцеговини, католичка пропаганда постаде свемоћна. Свештенству, што је већ било тамо, додали су гомилу нових, тајних и јавних Језуита, па пропагандиста постаде и сама управа. Рим и управа узеше једно друго под руку. Први је тежио за покатоличавањем, а друга, да посредством овога — употреби земљу у своју корист. Удружене ове силе, одлучно се устремише против усамљеног православног елемента. Али како су у снази била права, што су их православни добили од султана, пропаганда је морала да претрпи пораз. Ни поткупљивање, ни интриге, ништа није могло поколебати религиозно-народносни дух православног становништва. Народни изабраници, управници општина, истрајно и успешно су чували своју паству, која се својски и снажно сјединила с њима, те тако створила неразрушиву стену, од које се није могао одвалити ни један камен. Општине, одбори са својим православним школама, које су се издржавале из прихода од народа — дабогме, да беху препреке пропаганди И сад, како ће да скрхају ту општину? Како ће да распуде стадо — беше једина брига пропагандиста, а така исто и управе. У једну и исту сврху, као оно у Далмацији, покренуло се и овде питање о хрватској народности. Калај, пре но што је постао управник Босне и Херцеговине, у својој »Историји Срба«, одлучно је тврдио и доказивао да је становништво Босне и Херцеговине искључиво српско Ал' сад то више не тврди. Сад он пориче битисање српског елемента. Целокупно становништво Босне и Херцеговине, вели он, хрватско је, и сачувај те Боже, назвати се Србином, јер те неће мимоићи тавница и новчана глоба . . У школама укинута ћирилица, наставна основа за православне школе састављена у духу, такозваном хрватском, а у самој ствари католичком, јер је хрватство, као што сам пре рекао, просто једна маска. Па до каквог несмисла дођоше управници и у школама: Забрањено је читати српску историју, па и ону, што је написао министар Босне и Херцеговине Калај, и имати мапе бившег српског царства. А то све зато, што је српска династија била православна. Не могу се ни набројати све препреке, што су доводиле до оваког несмисла! Управници општински су протестовали, и код земаљских власти и у Бечу и у Цариграду, али се не користише ни мало, већ напротив, раздражише против себе још више земаљске власти. Њих су трпали у тавнице и глобили без икаквих судских одлука. Пристати на измену православне школе у духу, какав жели пропаганда, значило би одрећи се највећег завета својих предака. И вапише они и к Европи, и к нама, и к целом свету, али њихов глас, оста »глас вапијућег у пустињи«. Управници, охрабрени тиме, што се нико не миче у корист заштите потиштених, одлучише се на нешто, на што се Турци никад неби одлучили. Православне општине беху растеране, црквено општинска имања конфискована, и земаљски управници стадоше самовољно управљати, како црквеним, тако и школским стварма. Створити за то „casus belli“ (заметнути кавгу) с политичком основицом, не беше тешко. Сад беше стадо развијано и одељено од пастира. Управа над православном општином у Сарајеву, столици Босне и Херцеговине, препоручена је пољском Јеврејy — и зар то није исмевање? није ли поруга православљу? После уништења, прави заштитници православља, метнуше на коцку своје имање и слободу, те отправише изборнике своје у Цариград к патријарху, као глави православне цркве*), да моле заштиту и да протестују против таквог нарушавања права, — али коме није познат поредак и дух у Турској и у Цариграду?! Тамо се нико није чудио оваквоме поступку и према томе Босанци не могоше наћи заштите. Народ православни се потуца од немила до недрага. И кад се на све спустила тама и зацарило очајање, а ни од куда да се види проблеска и утехе — агенти пропаганде стадоше се смејати и злурадо говорити: »Где вам је ваша Србија, ваша Црна Гора, где вам је ваша велика заштитница, православна Русија — све су то само празне речи. Покорите се нами, па ћете живети у срећи и задовољству«. У исто време,

*) Босна и Херцеговина беше под управом цариградског патријарха, као и у турско време, а то су зато тако оставили, да не би оснажили утицај српског патријарха у Аустрији.

Пуковник Николић пришао је Пашићу, као своме познанику, пружио му руку и разговарао се с њим. О овоме су известили краља Милана и он одма телеграфски позва пуковника Николића у Ниш, тамо му је пред многим официрима здерао са хаљине војничко обележје и назвао га противником краља и издајником династије и одувео му сабљу. Па не само то, него је сина његовог избацио из војене академије.

Овако неправо и сурово поступање, осудио је у оно време читав образован свет.

Кад је дакле Кнежевић споменуо име пуковника Николића, одмах су истражници држали, да је то са свим истина што Кнежевић говори. Но Кнежевић је као доказ, да га је пуковник Николић најмио, изнео још једну ствар. То је била она нађена визиткарта са именом пуковника Николића, а на тој карти написао је пуковник Николић својом руком окружном начелнику у Шабац, Анђелковићу, да доносиоцу те карте изда пасош за Румунију. Кнежевић је тврдио, да и та карта доказује, како је он стајао у свези са пуковником Николићем и да га је Николић наговорио и платио да учини атентат.

Затворише пуковника Николића и оковаше га. Пуковник Николић је признао, да он познаје Кнежевића јер је Кнежевић био војник. Признаје, да му је Кнежевић долазио и молио га, да му да карту и препоруку на окружног начелника Анђелковића, како би добио пасош. Признаје, да је он такву карту написао и не види у томе ништа ружно, ал да с Кнежевићем не стоји ни у каквој другој свези, а најмање га је наговарао и плаћао да убије краља Милана. То је говорио пуковник Николић одма први дан и при том је остао.

Ето, зашто сам казао на почетку, да би се донекле још могло разумети, зашто је затворен пуковник Николић и зашто се против њега води истрага. Јер оно што сам напред навео, и ако нису ни из близу докази, оно је бар нека мала сумња.

Но кад сам искрено и отворено то казао, онда треба да кажем и то, да је та карта врло сумњива баш по самог Кнежевића. Јер свакоме мора упасти у очи, што окружни начелник Анђелковић, није задржао ту карту, која је била на њега упућена и на основу које је он издао пасош.

(Овде морамо приметити, да је Кнежевић одрастао у Шапцу, тамо је припадао и тамо је само могао добити пасош.) Упада даље у очи, што је Кнежевић баш пуковника Николића изабрао, да му учини ту услугу, јер се на пуковника Николића могло сумњати, да није пријатељ краљу Милану. Но највише пада у очи то, што се може предпоставити ово: да је пуковник Николић у истину наговарао Кнежевића, да убије краља Милана, зар он неби тајио сваку своју везу са Кнежевићем, и зар би му давао на писмено доказе од себе и зар би он писао Анђелковићу, да даде пасош Кнежевићу, кад је морао знати, да ће то пре или после изаћи на видело? Треба знати, да је Шабачки окружни начелник Анђелковић само познаник пуковника Николића, и да је он напредњак, који зацело неби ништа тајио. Па Анђелковић и није ништа тајио, него је признао, да је добио ону карту и издао пасош, због чега су га пензионовали.

И кад све оно знамо, онда се намеће питање, и сумња, није ли та ствар намештена, да се пуковник Нитолић увуче у велико зло.

Што се тиче оних осталих, што су затворени, против њих, и сам Кнежевић не може да каже ништа. Он с никим од њих није стајао у свези и ни код ког није био. Он каже, да је све удешавао пуковник Николић а пуковник Николић пек каже, ко је још знао о томе. Пуковник Николић тврди, да он то не може казати, јер он о тим ни ским није говорио, није ни могао говорити, јер ни сам није ништа радио на томе, да се убије краљ Милан нит је о томе помишљао.

Ово је све истина. И кад тако стоји ствар, онда се морамо питати, па зашто је затворен Пашић, Таушановић и толики угледни људи?

Зато није било ни најмање стварна повода. Пашић је затворен, што је био добар познаник пуковника Николића, (пуковник Николић је настрадао због њега, и ако је неправедно.) Таушановић је затворен, што је добар политични лични пријатељ Пашићев. Аца Станојевић је затворен, што је добар пријатељ Таушановићев. Стојан Протић је затворен, што је добар пријатељ Аце Станојевића. Љуба Живковић је затворен, што је добар пријатељ Стојанов. Никола Николић је затворен, што је добар пријатељ Љубин. Петар, што је добар пријатељ Павлов. Јова, што је добар пријатељ Петров и т. д. и т. д.

Као што се види на овакој основи могли су затворити целу Србију, па на послетку и цео свет. Али се краљ Милан задовољио, да на тој „правничкој“ основи даде затворити само оне, које он највише у Србији мрзи и на које сумња, да ће му најмање ићи на руку. Сви ови, који су под истрагом, свештеници и проте, адвокати, новинари, професори велике школе и многи други угледни чланови радикалне странке, врте само главом и чудом се чуде, како и зашто их увукоше у ову ствар.

Без сумње сте читали, где се говори о неким нађеним писмима, јер су код многих притворених личности преметали станове и покупили им списе, али вас могу уверити, да ни у једном од тих писама нема ничега што би се односило на икакву заверу или на убиство краља Милана.

Као што је познато, влада је протурила у својим новинама вест, да је генерал Сава Грујић, српски посланик па руском двору, зато стављен у пензију и избрисан из редова српске војске, што је нађено код Др. Весића једно његово писмо, које њега, то јест генерала Грујића, јако терети и опрњује. Цео свет мора мислити по тим вестима, да је и генерал Грујић ваљда умешан у атентат и да има за то писмених доказа. Но знате ли шта је у ствари? Једно пријатељско писмо генерала Грујића, нађено је заиста код Др. Весића, али у том писму нема ничег другог, осим тога, што генерал Грујић пише, да му се рад краља Милана не допада, и да је тај рад од штете по Србију. Међутим ово није само мишљење генерала Грујића, овако мисли сваки прави пријатељ Српства. А такво писмо доводити у икакву свеву са атентатом, то је више него глупо.

Сви они, који су затворени и настрадали, нису затворени због какве кривице, него просто што их краљ Милан мрзи, па је употребио сад прилику, да им се освети. Тако на пример прота Васа Илић и није радикал, и нема никакве везе са радикалима, али га краљ Милан мрзи, што је он једини од либерала смео, да испрати руског аташеа Таубеа и зато је пензионисан.

Иначе, ко је прочитао ове редове, може видети, да је овај атентат врло сумњив, али не по оне, који су због њега настрадали, него по оне, који сад одатле вуку политичке користи и свете се својим политичким противницима. Ко уме да мисли, тај ће знати на чему је.

О атентату против краља Милана.

Неистинита вест. Пишу нам из Београда: „У прво време, одмах после атентата, чим је затворен Пашић, протурена је вест, да је атентатор Кнежевић био послужитељ у општини онда, кад је Пашић био председник општине, и да је стављен био Пашићу на расположење. Ова је вест донета а није опровргнута. Међутим она је посве неистинита. Јер кад је Пашић био председник, онда Кнежевић није био додељен општини него тек доцније. Да је она прва вест баш и истинита, то још ни из близу неби доказивало какву везу Пашићеву са Кнежевићем у ствари атентата краља Милана, али се види, шта се све измишљава, да се пред светом, бар колико толико оправда, што је и Пашић затворен. Јер цео свет зна, да је он девет месеци провео у затвору и тек пре врло кратког времена ослобођен, па је и одвише чудно како да и њега трпају у ту ствар.

Сумњива ствар. „Један гост са Змајеве прославе“ пише: На Змајевој прослави састао сам се са г. Костом Таушановићем и тада је мени и још двојици пријатеља причао једну врло сумњиву ствар. У оно време изашао је био у „Застави“ допис из Београда о неком „Црногорцу“ Кневићу, који је у рукама српске власти а који тврди, да га је кнез Никола послао у Србију са једним писмом на проту Ђурића; и погодио га, да ради на преврату у Србији. Тај Кнезић је говорио, како је он то писмо однео проти а прота га послао са другим писмом у редакцију „Одјека“, где се састао са неким угледним београдским радикалима, а ови га послаше даље у унутрашњост Србије, код својих пријатеља, да и код њих ради на тој ствари. „Заставин“ дописник тврдио је, да је то све намештено и да је тај Кнезић продана душа, који треба да сведочи горње неистине, како би многим угледним људима радикалне странке створио зло.

— Ми смо питали г. Таушановића је ли „Заставина“ вест истинита, и шта је у ствари? На то нам је г. Таушановић одговорио ово: И ја сам чуо о томе Кнезићу па и о томе, да је прота Милан Ђурић био због тога преслушаван код власти. Што више, пре но што сам пошао у Загреб на Змајеву прославу, дошао ми је један мој познаник, члан напредне странке, и врло добар пријатељ данашње владе. (Ако ми треба могу у свако доба навести и његово име). Тај мој познаник, почео је, да ме застрашава и да ме саветује, да идем на Змајеву прославу, а да се више не вратим у Београд, јер ми се спрема зло и да ће и мене због Кнезићеве ствари затворити. Ја сам му, причаше нам Таушановић, даље одговорио, да се ја тога не бојим, јер ја тог Кнезића незнам нити он шта може противу мене посведочити. На то ми је мој познаник говорио, да се не ослањам много на правду, јер сам већ доста трпео, па могу знати како иду те ствари у Србији. Но ја сам, рече г. Таушановић одговорио му, да кад бих ја побегао из Србије, учинио би тиме зло, и себи а још више својим пријатељима, јер би се моје извлачење сматило, да сам крив, па сам се зато поплашио, и то би се употребило као доказ против нас. Ја видим, да се нешто кува, заврши г. Таушановић свој говор, али ћу да се вратим у Београд.

Кнезићева ствар била је у Србији јавна, и свак беше уверен, да је то гадна подвала, па су ту ствар као што изгледа оставили на страну, али је дошла друга ствар, атентат Кнежевићев, па је сад због тога г. Таушановић ухапшен, па као што се по Београду поговара и окован. (Ми смо се уверили, да је после Змајеве прославе, доиста тројици својих добрих познаника причао г. Таушановић горњу ствар Пр. ур. „Заставе“.).

Ко је тај атентатор Ђура Кнежевић?

Један наш претплатник из Будимпеште, кога ми познајемо као са свим поверљиву личност, пише нам ово: Сматрам за дужност јавити вам, да је Ђура Кнежевић атентатор раскраља Милана, био априла месеца ове године више дана у Будим-Пешти, са једном младом девојком. Он је становао у Штајнбруху у хотелу „Сабо.“ По свима знацима, он беше овамо дошао по упутству из Београда, да шпијонише трговце из Србије, који долазе са свињама на штајнбрушку пијацу, јер се врло много мотао око њих. Он се врло често лепио и мене, јер је држао да сам и ја из Србије и кушао ме је. Мени беше његово понашање веома подозриво, те се нисам упуштао с њим, шта више говорио сам и својим познаницима да га батале. Она женскиња, с којом је он дошао и која је становала сњим, није се нигди показивала дању, те је јамачно вршила свој шпијонски занат ноћу. Држим, кад би се у Београду прегледали издатци, који се троше на шпијоне, да би се тамо нашло забележено и име Ђуре Кнежевића. Моје је бар уверење, да је Кнежевић атентатор краља Милана уједно и његов шпијон.

Ванредно стање и преки суд. Бр. 41. „Српских Новина“ доноси проглас, по коме се проглашује ванредно стање за град Београд и округ подунавски а уједно проглашује и преки суд.

„Преки суд радиће у месту где се одреди.

„На истраживање саучесника и подбадача нарочито ће се пазити.

„У преком суду судиће три судије, који се на предлог министра правде краљевим указом за то одреде.

„Преки је суд надлежан за суђење ових злочинства и преступлења:

1. против отачаства, владаоца и устава (глава девета казненог законика)
2. против закона, власти и јавног поретка (глава десета)
3. Општа опасна злочинства и преступлења (глава тридесет прва).

„Преки суд изрицаће оне казне, које су казненим закоником за која дела прописане.

„По изјављеној жалби, дужан је суд најдаље за три дана поднети дело касационом суду.

„Касациони суд (чл. 11) дужан је предходно и најбрже примљено дело расматрати, решити и преком суду послати.

„Пресуде преког суда не подлеже никакном даљем расматрању, него се одмах, најдаље за 24 сахата шаљу на извршење полицијској власти, која је дужна такове најбрже извршити и та смртну казну онде где за сходно нађе.

„Преки суд, а тако исто и касациони суд, у делима преког суђења радиће и ван прописаних часова па и у празнине дане кад је потреба.

„По овом закону судиће се и она дела из чл. 6. овог закона, која су се догодила пре, него је овај закон почео важити, ако се у времену овог закона затеку несвршена.“

Награде и казне. Бр. 142. „Српских Новина“ доноси краљевске указе, којима се неколико официра награђују орденом белог орла петог реда, као награда за пожртвовање, показано приликом атентата противу краља Милана. Исто тако награђени су медаљом за „војничке врлине,“ многи питомци војене академије за исту ствар. А неки су официри помакнути у чину. У Београду се млого чуде овоме, јер незнају какво су пожртвовање показала нека од те господе приликом атентата. А у истом броју „Српских Новина“ има неколико указа, којима се појединим официрима „уважава“ оставка, или се разрешују од службе резервних официра. У Београду врте главом и на ово и питају се, шта су опет скривила та господа. Из свега се види, да се богато награђују сви они, који су у вољи краљу Милану, а да се немилостиво казне сви они, који му ма у чему не годе.

Лекарско извешће о рани краља Милана. У 142. броју „Српских Новина“ има опширно извешће др. Е. Михела личног лекара краља Милана, о ранама, које је задобио краљ Милан. Ко год прочита тај извештај, мора се узбезекнути. По томе извештају показује блуза краља Милана, „подеротине“ а на телу краља Милана показује кожа краља Милана „одеротине.“ Према томе и једна и друга кугла од револвера, таман су подерале капут и окрзле кожу. И једна и друга кугла нису ишле право у тело, него су свака поред тела на два места окрзле кожу. Но сад иде најзанимљивије. Лекарски извиђај прича како су обе кугле тачно допрле до једног истог места, те произвеле једну велику

хрватске новине причају, да је Русија у потпуном споразуму с Аустријом, да је задовољна с њеним поретком и одобрава га.

Нанесени удар православљу, сматра се тамо ударом Русији. Па тако и јесте. А зар смо ми дужни ћутати, кад се наносе удари православљу! Бојимо ли се прекора? Бојимо ли се, да ће нас карати, што се мешамо у туђа посла?! Је ли тако то? Зар то није наш посао? Пада ли коме на памет, да укорава Француску, или Аустрију, или било коју другу католичку државу, кад се заузимају за користи католика? Сваки сматра то за њихово право, шта више за дужност! А чега се ми плашимо? Сви католици имају једну главу цркве, која их заштићава, а ко, осим нас, осим Русије, може да заштити православне? Ми не можемо и не морамо ћутати, ми смо дужни, да подигнемо свој глас, ми смо дужни јавно да кажемо, да је Москва — глава православља, као што је Рим — католицизма, и да ћемо се наћи свугде, где потискују православље и хоће да униште интересе његове! Нико и нигде се не може забранити уваћање пропаганде легалним (законитим) путем и не ма права да отима средства за борбу од другога. Ми смо чудни људи. Ми с једне стране трећимо средства, те шиљемо мисијонаре у Китај, Јапанску, Америку и радујемо се, кад неколико дивљака пређу у православље, а с друге стране не макнемо ни малим прстом, него равнодушно гледамо, како други угњетавају читаве народе православне! Кад дело буде свршено, и Рим рекне: Аплаудирајте (пљескајте) мојој одлучности и моме умењу, ми ћемо да се покренемо али ће бити доцкан: »јер не чувамо, што имамо, а кад то изгубимо, ми ћемо да запевамо«!

Може бити, да ће наше интернационалисте (људи што не знају за народност) рећи: Шта ви то причате, мећете веру на прво место, а то није суврeмено; разумемо, кад би у чему другом притешњавали њихову слободу, тада би ми из човекољубља и из начела помогли им!« — Господо, господо — како сте слепи код очију! Аустријанци вас добро разумеју, знају, да ви тако мислите, па се тиме и користе! Али зашто не прогледате са свим јасно? А зашто аустријска управа — а с њоме и становништво — ставља на прво место веру, зашто они употребљавају допуштена и недопуштена средства за ширење и оснажење католицизма? Зашто стају на пут православној и протестантској пропаганди? Или је зар католицизам либералнији од православља? Зато, што сва сила почива у вери не само у мало културних, него и у цивилизованих народа! И у чему се у опште огледа слобода, ако не у верској слободи.

Шта би рекли, кад би ми таквим средствима притешњавали католике, мухамеданце и јевреје?! Да ли ми растерујемо њихове општине, конфискујемо (одузимамо) им имање, уништујемо јеврејске зборнице?

Из свега овде изнесенога види се, да је једино православно становништво потиштено. Да видимо — је ли тако?

гуку. Напред споменути извештај описује то и завршује овим речима.

„Једно је зрно створило повреде описане под 1. и 4., а друго оне под 2. и 4. У рани описаној под 4. сусрела су се оба зрна и произвела ону велику, осетљиву и крваву гуку, као и одеротине површине слојева коже. То се јасно види из облика и груписаности раније описаних расцепа чоје на блузи.

„Повреде описане под 1., 2. и 3. скоро су ишчезле под утицајем лечења за два дана, рана описана под 4. засушила се је трећег дана и само је још остала гука, која је на притисак осетљива и чија је површина жуто-модро обојена.“

Немачке новине о атентату.

Берлин, 10. јула. Поводом атентата на краља Милана „Келнске новине“ пишу следеће: Милан ма да је већ пре више година сишао с престола, још увек је душа српске владе и прави представник династије Обреновића, док његов мало самосталан син Александар круну само привидно носи и народ га сматра као привидног краља. Та истина види се јасно у учињеном атентату. Нека краљ Милан к срцу прими најновију науку, крчаг иде дотле на воду, док се не разбије. Сада је већ крајње време, да се на њега предосторожно пази, ако се жели, да се не разбије!

Но Милан ради на томе, да против њега изведени атентат, на то употреби, да зато опасним радикалима процес направи и да их се овим начином ослободи. То је по свађању свију озбиљних људи опасно подузеће, пређе судбоносно за династију, него за радикале, којој странци припада осам десетина целокупног становништва у Србији.

Новије из Београда.

Затварања трају још једнако у унутрашњости и Београду. Сви су притвореници оковани. — Андра Николић, бивши министар просвете у радикалном министарству, био је код краља Александра и бранио је пред њим радикалну странку од подвала.

Цариград, 25. јуна.

Јуче, на Ивандан, предали су четворица изасланика босанско-херцеговачке депутације, цариградском патријарху, десет нових тужба и изјава из народа, три свештеничке молбе и један меморандум, као одговор на посланице. У том меморандуму опширно се побијају посланице, и износи се право и жалосно стање у босанско-херцеговачке цркве. Тај меморандум исписан је на 140 страна.

Цариградски патријарх примио је све ове тужбе и изјаве народа, као и свештеничке молбе и меморандум, те је обећао, да ће све проучити, јер му интерес цркве лежи на срцу.

Као што смо извештени, неки су се чланови депутације већ кренули кућама са свога пута, а неки ће то учинити мало касније. Народ у Босни и Херцеговини не може никако да се помири са данашњим стањем своје цркве. Он тражи поправке тога стања и то корените. Жалосно је, што код својих српских црквених великодостојника, не може да нађе лека, но мора чак да се тужи на њих и да тражи у даљини помоћи. То не би морало бити, да су они у служби свога народа и своје цркве, а не у служби Калајевој.

Гледаћу скорим, да вампишем опширније о свима оним народним и свештеничким жалбама, па да видите, како је јако жалосно стање српске цркве у Босни и Херцеговини, те да се још боље уверите, које томе крив.

О проневери патријарха Бранковића.

Један исправак. Ми смо донели у једном од прошлих бројева „Заставе“, да је патријарх Георгије године 1896. априла месеца послао 1.500 фор. епархијској благајни у Темишвар, да намири своје неке проневере, које је учинио пре много година, још као епископ темишварски. За тим смо донели да је та свота уведена у благајну књигу епархије темишварске под бројем **92.** из год. 1896. Морамо напоменути, да се поткрала штампарска погрешка. Та свота није уведена под бројем 92. него под бр. 62. из г. 1896. 4. апр. А цела свота је тачно 1535 фор. и 37 новч. Занимљиво је, што је тим новцем покривено много проневера Георгијевих, ал нису покривене све. Ал' то ће ваљда пронаћи саборски одбор, управо његово изасланство кад оде у Темишвар. Наћи ће лепих ствари, красних ствари, које би служиле на „част“ најчувенијем дефрауданту, али ни мало патријарху.

У ствари истраге против патријарха Георгија. Неколико скупштинара епархијске скупштине темишварске, обратили су се на подпредседника др. Ранка Гранића с позивом, да сазове што пре епархијску скупштину темишварску. Тамо се каже, да част и образ наших епархијских власти захтева, да се учини извиђај у свима правцима, у којима је пружан прст, да има нечистих послова. Па се онда вели дословце ово: „Српство са све четири стране света упирало је поглед на нас и чека, да види, шта ће се учинити, па ил да се докаже оно о чему се говори, ил да се докаже противно, па да се народ умири. Но позвани нису ништа учинили.“ — Ово што траже епарх. скупштинари сасвим је оправдано. Јер и ако води истрагу саборски одбор, нико не може ускратити ни епархијским властима темишварским, да изваде рачуне своје епархије. На то не само да имају права но и дужност Власти епархије темишварске не могу судити патријарху Георгију, али могу установити штету и бранити интересе своје благајне и својих општина. Ми се надамо, да ће се то и догодити. Свако автономно тело нека врши своју дужност без икаква обзира.

Политичке вести.

Затварање горњег и доњег дома. Седница горњег дома од уторника завршила је овогодишњ парламентаран рад Угарске. У тој седници горњег дома примљени су сви законски предлози, које је већ усвојио доњи дом. Међу њима су најважнији они о поравнању. Осим министра председника говорили су гроф Фердинанд Зичи и барон Десидерије Пронаја. Оба говорника слажу се са поравнањем и оба су похвалила владу на њеном успешном раду у томе питању. И после овога усвојени су предлози о законском поравнању, као и они остали. У среду су оба дома имала своју последњу седницу, у којима је прочитан краљевски рескрипт, да се седнице оба дома због летњег одмора затварају до 26. септембра о. г.

Суђење зеленашима.

Баваниште 26. јуна.

Весело се ори песма сељакова данас, преко поља богатих влатова. Весело удара косом о лепи онај плод, што га је усадио у зноју, у тешким бригама од минулих година. Задовољан је и сретан је сад на својој њиви, па ипак тек-тек застане, навали се на косу, набере чело и брижно погледа на земљу и на небо, и уздахне помишљајући: Зашто је преварен био у нади прошастих година? Зашто, кад је и онда сејао зрно своје с таком истом бригом, с таким истим марљивим радом, као и пре? — Њиве његове су краће данас за неколико лаката, и дугова више, него прошастих година, а порези већином не плаћени. Неродица прошастих година уздрмала га је у његовом старом стању, а тешке последице тога, осећа још и данас. Али поред свега тога, неби дошао наш сељак дотле данас, да се није дао завести речма и обећанима невере. — Историја овог малог времена, али времена пуног патње и невоље сељакове, и сувише је занимљива и сувише је поучна за све нас, а да би се могло о њој површно говорити. Заслужује она, да се и ако не до најмањих појединости, али оно бар боље, подробније изнесе.

1896-те године, када није родила храна сељаку, те тако није имао од куд да набави нужне трошкове за порез и животне потребе, он гледаше тада у Чивуте, — што су по селима добошом разгласивати дали: да сваком дају новаца напред на догодишњу храну — као у неке Богом послате и благословене људе. Сељаци наши хитали су к њима. У оном скученом стању, али с друге стране и лакомислености својој, узео би који газда и више новаца на будућу храну, него што би му њива у најбољем случају донети могла. А и како да не? Та Чивутин га није питао, колико му једна година доноси хране, већ је питао само за имање; па кад би се уверио, да је Петар или Павле добар газда, нудио би му сам, да што више новаца узме. А сељаку је опет главно било да до новаца дође. Шта ће после бити и наступити, од тога се није страшио, јер о томе није ни размишљао. Ту небригу сељакову, знао је Чива врло добро »употребити«. Већ тиме, што је давао новаца више, него што доходак годишњи може донети, тиме је већ увалио сељака у зло, уплео у своје мреже, а својим дугим и многим варањима отворио пут.

С других страна, како је осигуравао овај сигуран, али и велик добитак!

При склапању »уговора« на извесну количину жита, прво и прво рачунао би зеленаш метерценту по много мање од тадашње цене, а у име камате још би и од те умањене цене по нешто откинуо; а у самом уговору обвезао би га таким дужностима и захтевима, какве сељак није у стању извршити, па ма шта било. То и беше зеленашу главна намера, да сељак не буде кадар одговорити захтевима и потраживањима, те да тако с правом захтева оно, што он буде желео.

Осим облигације, сваки пут би зеленаш или његов агент обвезали сељака да потпише једну празну меницу. Празну за то, да ако у случају падне цена храни, испуне оноликом сумом, колика беше при уговору. Међутим ако скочи цена, тада би тадашњом највећом ценом хране, испунили празно место у меници.

Колика голема срећа беше по зеленаше, када након годину дана тих уговора, скочи цена житу на троструко, а друга храна и опет не роди? Зеленаши тада нису ишчекивали, да им људи храну донесу, ако је који штогод и имао, већ туже на основу вексала: Дужнике и јемце подједнако све новим и новим векслама лажним.

Најзад уђе суд у траг и чивутским тим варањима и кајишарењу. Известе се и виши судови; нашто држава изашље белоцркванског судбени сто к нами у Баваниште, да испита целу ствар најподробније. Тако сад, од неколико дана овамо, имамо жалосне прилике видети невоље и јадања наших сељака, што их претрпети имаше од дерикожа, који данас понизно, с погнутом главом стоје пред судијом и бледе и зелене, али правди и истини још и сад пљују у очи.

Таком једном зеленашу Чивутину по имену Адолфу Надаш-у, суд је већ изрекао своју пресуду, којом га осуђује: на двомесечни затвор, због у 22 случаја доказаног кајишарења и на 2200 фор глобе, или 3 месеца затвора; на губитак грађанских права од годину дана; исплату судских трошкова, и фишкалу тужитељском 200 фор. Осуђени »није се задовољио« пресудом и апеловао је.

Пре неки дан стављен је пред суд, други таки кајишар, по имену Леви. Овог зеленаша је ствар већа, тако, да ће се суд имати позабавити и 3-4 недеље, док све буде могао испитати. Леви је довео славног адвоката пештанског Етвеша као свог заступника. Међутим и он се сам врло вешто брани пред судом, на свако питање. — Левијево имање цене преко 100.000 фор; а пре једно десетак година отпочео је био овај »кшефт« куповањем крпа и перја.

Јако смо радознали на његову пресуду.

Б.

Сумњива писма.

Пред иследником београдске главне полиције, има читава корпа »сумњивих писама«. Та су писма покупили код оних, који су затворени, »јер сумњају« у њих, да су били помешани у атентат против краља Милана.

Иследник прегледа писма, а лице му се сјаји од задовољства. — Та у тим писмима има читава гомила јасних, несумњивих доказа. Не зна само, које је од кога значајније и важније. Одмах јави у двор, а из двора јаве у читавом свету, да су нађени несумњиви писмени докази противу затворених.

Гле само, каже истражник, у себи, овај, који је писао ово писмо, није још ни затворен. Нареди да то одмах учине и да га доведу пред њега...

— Шта је ово? А? Одговорите шта је ово?! Пита притвореника још с врата.

— То је писмо.

— Ваше писмо?

— Јест, ја сам га писао.

— Е онда вам могу унапред казати, кугла у чело не фали.

— Зашто кугла? пита притвореник зачуђено.

— И још питате?! Ево овде у овоме писму пишете ви међу осталом своме пријатељу и ово:

— »Виде ли, брате, шта раде ти разбојници по Србији?! И довле ће то тако?! Треба да устанемо сви листом и да их побијемо као мачиће, иначе неће бити мира. Ено нам се смеје већ и Европа...« — А, шта значи то?

— То значи...

— Знам ја шта значи то, небојте се. Бајаги нико не зна на кога се односе те речи: Виде ли, брате, шта раде ти разбојници по Србији? Ви ту мислите владу и њене чланове, хоћете да побијете као мачиће.

— Ама за Бога...

— Је ли, сад је за бога, а у писму хоћете буну.

— Ама за бога, та то се односи на последњи упад Арнаута у Србији. Ево видите и дан, кад је писмо писано. Сасвим се слаже с оним временом, кад су Арнаути упали у Србију. И онда сам ја писао: Виде ли, брате, шта раде ти разбојници по Србији и тврдио, да треба да се дигнемо сви листом и да их побијемо иначе неће бити мира.

Испитник је скочио са столице, а виче:

— Зар мене, мене ви хоћете да преварите? И зар мислите, да ће се наћи у Србији ма и мало дете које не зна, кога се тичу оне речи: »Види шта раде разбојници у Србији«. Бајаги Арнаути. Није него ротква. Па онда сав запурен виче на стражаре: Окујте га!

Кад изведоше тог јадника из собе, испитник дозове другога притвореника. — Јесте ли ви писали ово писмо? пита га и показује му неку хартију.

— Јесам.

Е, онда вам напред кажем, помирите се с Богом, јер куршум не фали у чело.

— А зашто?

— И још питате зашто? Зато господине мој, што сте спремали атентат. Ево шта пишете вашем пријатељу: — »Дошао је већ крајњи рок плаћању. Не може се више чекати. Дођи одмах да се договоримо, па да се већ једаред курталишемо несретника«.

— Ево видите шта пишете: Хоћете да се курталишете несретника и велите: Дошао је крајњи рок плаћању. Кога се тиче то? Зар ми не знамо? Но, смете ли још порицати?

Притвореник се заценио од смеја. Ама господине, зар не видите да се то тиче једне менице. Ја и мој друг запали, кајишару у руке...

— Безобразлук! виче испитник, безобразлук! Вуците га у апс, па ћемо се већ рачунати. Види ти коме он хоће да продаје краставце. Бајаги, ми не знамо шта се односи на што...

Па онда дозове трећег притвореника... Мери га оштрим погледом и каже: — Оваком чему се од вас зацело писам надао. Зар није штета да вас извуку на Карабурму и убију као пса?!

— А зашто да ме убију? питао притвореник.

— Зато да убију, што ево вде има несумњива доказа против вас. Ево овде пишете ви: — »Што се тиче М., међу нами је све свршено. Нема више помирења. Друго сунце, нека од сад сија.« — Ето видите. Ко је то М? Смете ли казати да се то не односи на краља Милана.. Да се тиче ма које друге особе, ви би исписали име. Па онда оне речи: »Друго сунце нека од сад сија«. То друго сунце је кнез Никола, Карађорђевић јел те?

— То је видите старо писмо, има му већ 10 година, вели притвореник.

— Све једно је то, старо ил ново. Ако је писано пре 10 година, онда сте још пре 10 година раскрстили с краљем и спремали атентат. У толико горе по вас.

— Ама, то се односи на моју негдању вереницу М. (Милеву.) С њом сам био пре 10 година раскрстио и хтео да се верим с мојом данашњом женом. Само то могу значити оне речи: »Друго сунце нека од сад сија...«

Испитник се узбезекнуо. — Е јесте ли чули, ово је сувише. Мислите ја сам луд, шта ли, да у то верујем. И ви баш не признајете, да сте градили завере.

— Никада!

— Е, добро, а шта је ово овде?! Видите ли ове папириће? Они су нађени код вас. То је било писмо, опасно писмо па сте га поцепали. Писмо то писао вам је какав сељак из унутрашњости, јер су слова и речи врло невешто исписане. Зашто сте поцепали то писмо, а? Зато, што је било опасно, јелте?! Ево на овим комадићима што их нађосмо у вашој соби виде се лепо ове речи: „Сведржитеља...« С тим се исмева краљ, је ли? Ево овде »оца и сина«. Сигурно испади на обојицу, је ли? Ево овде реч: »судити...« Ви да судите, фукара да суди, је ли. Ево овде реч: »спасеније.« Дабогме, још није народу добро, него ви да га спасете... Је ли и то љубавно писмо, а? Односи ли се и то на вашу вереницу?! Ухватили смо вас, господине мој, ухватили. Ово што имамо у рукама, и сувише је. Не требамо никаква друга доказа.

— Ама то што имате у рукама, то је написао мој син. Написао је вјерују, да научи, па је после подерао хартију. Ето видите овде: сведржитеља, судити, оца и сина, спасенију, све су то речи из »вјерују.«

Испитник и опет скочи са столице, па виче: Буд хоћете да убијете краља, хоћете и мене да залудите. Нисам хтео да вас окивам, било ме вас је жао, ал из одбране ваше видим, да сте покваренији од свију осталих. Водите га и окујте га...

И док је испитник и даље беснио, дотле је онај кукавац, кога су окивали изговорио у себи ове речи: »Право је казао онај препредени дипломата: — »Дајте ми од нечије руке написана ма само два реда, и ја ћу да вам га доведем — на вешала.«

Разумете ли сад, какве су »природе та сумњива писма о којима се толико јавља из Београда.«

ПОЗИВ.

Долепотписани одбор, у жељи да одговори неопходној потреби православних хришћана у Сантову, намеран је, да већ 1. августа по новом календару, отпочне градњу тамошње православне цркве. Но, како је то у стању само тако учинити, ако до тога времена утече довољна сума новца, која је за градњу потребна, то се овим умољавају све оне црквене општине, а исто тако и сви они родољуби, који су на ту циљ већ приложили, или су намерни приложити, да своје прилоге што пре на одборског благајника г. Миливоја Каракашевића, књижара у Сомбору послати изволе.

У Сомбору 27. јуна (9. јула) 1899. г.

Одбор

за подизање цркве и школе у Сантову.

Умољавају се славна уредништва, да овај позив одштампају.

Вести из места и са стране.

Нов доктор медецине. Из Инсбрука нам пишу: „На овдашњој је универзи јуче 8. јула промовисан за доктора целокупне медецине млади и ватрени Србин Душан Гајић родом из Војке. Својим је досадањим радом показао, да му једино рад и напредак Српства лежи на срцу. Живео!

Нови чланови „Матице Српске“. За чланове Матичине уписали су се даље ови родољуби и корпорације и то: I. Са уплатом целе прописане чланарине од 50 фор.: 1.) Милан Милован Поповић, благајник у Новом Саду; — II. Са уплатом I. и II. рате чланарине у износу од 20 фор. и обвезом на остатак од 30 фор.: 2.) Опћа школа у Плашком; 3.) Ђорђе Михајловић, учитељ у Новом Саду; 4.) Школа у Плавчадрази; — III. Са уплатом I. рате чланарине у износу од 10 фор. и обвезом на остатак од 40 фор.: 5.) Гига Војновић, кр. жуп. школски надзорник у Вуковару; и 6.) Стојан Павловић, књиговођа у Сентомашу. Пристојба за чланство „Матице Српске“ износи у свему 50 фор. а. вр. Та чланарина може се исплатити у један пут или у пет годишњих оброка по 10 фор. — Чланови матичини добијају сваке године: по 4 свеске „Летописа“, по 6 свезака „Књига за народ“, „Рад и именик“ и још уз то и годишње извештаје друштвене.

Удружење југословенских раденика у Паризу. Друштво је ово за ово кратко време, показало велики успех. Осим свог сваконедељног предавања о животним и општим питањима, основана је: секција за учење француског говора. Овим путем продужена је помоћ свима новоприспелим југословенским радницима у борби са говором. 1. јула о. г. удружење је држало свој III-ћи главни скуп, на коме је прегледан шестомесечни рад друштва. На истом је изабрата нова управа и то: секретар Јозеф Јамбрашић, књижничар Ђорђе Максимовић, благајник Карло Тољан, одборници: Паја Трећак и Ђорђе Радисављевић. Овом приликом изјављујемо захвалност г. Душану Савићу и г. Драгутину Живадиновићу, који су се заузели и труда положили, као предавачи у нашој секцији. Истим путем изјављујемо захвалност свима нашим добротворима, који нас помажу књигама и новинама.

Из **Ковиља** јављају, да се тамо у доњо-ковиљском хатару нашао леш мртва човека, који је већ од дужег времена убијен, па је почео већ сасвим у трулеж да прелази. Убице су своју жртву сместиле на опаково место, које није баш сваком на ударцу, већ како у страни. Људи су тек услед јака смрада на леш наишли, који је са неком врпцом уз малу багреницу привезан био. Леш још нико неможе да позна, а држи се да је са стране, и колима у доњоковиљски хатар пренет.

Секвестиран манастир. У последње време манастир Фенек огрезао је у дугу тако, да је митровачки суд на молбу веровника наредио секвестацију над манастирском земљом а земунска котарска област ову секвестацију и извршила. Овај је догађај свакога изненадити морао и он уједно пружа најжалоснији доказ, како се управља са нашим манастирима. Узмемо ли само у обзир да манастир Фенек има хиљаду лаваца ораће земље, за тим велике шуме, и богате риболове, онда би заиста било вредно испоставити, откуда тај манастир да се толико уваља у дугове. А што је најглавније у манастиру Фенеку живела су од доста давног времена па до сада само два калуђера. Је ли могуће да саборски одбор није о овоме ништа знао.

Постигла га казна. Пишу нам из Митровице, да је пре неки дан с деверима допраћен администратор манђелошке парохије Жарко Трифуновић. О Жарку Трифуновићу било је у овом листу више пута писано. Он се наиме оженио патријарховом рођаком, те тако брзо дошао до лепе парохије. Који год је познавао Жарка Трифуновића, сваки је морао посумњати у његову претходну богословску спрему, без испита зрелости и са „сведоџбама“ задарске богословије, Жарко Трифуновић добија другу класу парохије у Манђелосу. „Застава“ је у једном од прошлих бројева приговорила на такав поступак патријархов, особито кад је у исто доба гоњено више оних богослова, који су свршили у Задарској богословији. Уредник „Срп. Сиона“, благоглаголиви црни Јова, да би оправдао поступак патријархов, изнесе у једном броју „Српског Сиона“, како је Ж. Т. свршио све четир године богословије у Задру и то са добрим успехом, осим црквеног права, које је накнадно положио у карловачкој богословији такође са добрим успехом. Не потраја дуго а конзисторија архидијецезална добије званичан допис управе богословског завода у Задру, где се позива иста конзисторија, да одговори истој управи, на основу чега је могао уредник „Српског Сиона“ донети горњу белешку о Жарку Трифуновићу, кад овај ни једне године није уписан био ни као редован ни као ванредан слушалац. Конзисторија пошаље управи сведоџбе Жаркове. (Писане једном руком, истог дана а под бр. 15. 16. 17. и 18. Пр. ур. „Заставе“.) Ове сведоџбе управа задарског богословског училишта уступи државном одветништву, које одма спроведе истрагу против истог свештеника на основу фалзификације. И шта мислите, да ли је патријарх казнио истог фалзификатора? Не, он је и даље администрирао парохију у Манђелосу, све до пре 2—3 месеца, док га није митровачки суд осудио на седам година робије Па месец дана пред коначну расправу а једног лепог дана, пребегне наш поп Жарко у Србију, да би избегао заслужену казну. Судска власт распише потеру за њим и пре неки га дан издаде српска влада угарској полицији, која га доведе у Митровицу, да одседи одређених му 7 година. По свој прилици, ако тада још узбуде патријарх Георгије патријарх српски (Наопако ако и то буде, прим. сл.) да ће одликован бити за то своје дело црвеним појасом и првом класом парохије.

Неће бити више кинеског зида. Кинески листови доносе, да је кинеска царица удовица дозволила, да се поруши велики и стародревни кинески зид. Зид овај подигнут је пре хиљадама година а порушиће се из политичких, финансијских и саобраћајних обзира. Велики овај зид, који износи више стотину миља, био је подигнут против нападаја Монгола на кинеску државу. Данас пак нема више важности, јер се монголи ујединили с Кинезима. Осим тога, грдни овај зид имао је само четир капије, те је врло сметао саобраћају. Монголске хорде, које су 1894. пројуриле у Кину, морале су више дана маширати поред овог грдног зида, док су дошле до једне од ових капија. Издржавање оних многобројних кућа и посада на овом зиду, стаје грдна новца, а користи и значаја нема то данас никаквога. Из тих разлога отпочеће сада рушење овог грдног зида, које ће најмање десет година трајати, а при том ће стотинама хиљада Кинеза и Монгола доћи до рада и зараде, те се неће морати исељавати у Америку, Индију и Аустралију. Више удружења страних капиталиста поднели су кинеској влади своје понуде, којима хоће да откупе овај зид па да га они даду порушити.

Најновије вести.

Из Београда. Из Београда протурује влада овакe гласове: Атентатор Кнежевић тврди, да завера потиче са Цетиња преко Ранка Тајсића. Даље тврди Кнежевић, да га је на Сави чекао чамац, да га превезе преко у Угарску, и за то је он јурио према Сави и скочио у воду. Али бајаги његов другар, који га је чекао са чамцем, доznao је да атентат није испао за руком и побегао је. Разуме се, да је све ово до крајности невероватно. Тај чамац је измишљен за то, јер је цео свет питао: кад је Кнежевић већ хтео озбиљно да се убије, могао је то учинити под Калимегданом, јер имађаше револвер у рукама, те није морао скакати у Саву.

Даље јављају владини извештаји „поуздано“ из Београда, да је атентатор Ђура Кнежевић у недељу пред атентат, састао се у Земуну у гостионици код „Гемзенјегера“ са неким непознатим Румуном из Букурешта, и дуго се с њиме разговарао. Тога непознатог тражи сад београдска полиција. На ово би имали да приметимо ово: Кад је тај Кнежавић тако поуздан човек и све признаје, све му верују што износи против радикала како то може бити да неће да им прокаже тог Румуна из Букурешта, него га тек морају тражити. И ако је истина, да је атентат дело радикала, шта ће ту непознати Румуни из Букурешта. Из овога се види колико преде вести, што их са владине стране протурују у свет. Упозоравамо на наш београдски допис, који расветљава ствар.

Јављају из **Београда**: У Зајечару су затворили и спровели стражарно у Београд шест угледних радикала, код којих је био Пашић, кад се вратио из затвора. За новине у Србији још су пооштрили мере. Као саучесници у атентату тужени су: бивши министри Пашић, Таушановић и Весић; београдски адвокати Живковић и Николић; пензионирани пуковник Николић; капетан Јовановић и његова жена Ангелина; уредник „Одјека“ Протић; Аца Станојевић; прота Илић; свештеник Паунović; професор Ружић; благајник Ковачевић; пензиониране судије Ненадовићи и још неки трговци и други.

Краљ Александар говори са свим отворено, да су радикали извели атентат. А радикали тврде, да је Кнежевић поткупљени шпијон, помоћу кога су хтели да униште радикале.

Из Загреба јављају, да опозиција тражи ванредан састанак сабора, који би имао да одреди помоћ пострадалима од поплаве и неродице.

✝

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Поводом смрти нашег непрежаљеног сина, односно брата

ВАСЕ П. ЋУРЧИЋА

свршеног правника

добили смо толико израза саучешћа, да нам је немогуће сваком засебно благодарити, с тога то чинимо овим путем.

Но понаособ благодаримо пречасној господи: проти Милану Ћирићу, паросима Зарији Станковићу, Божи Поповићу, Вељку Миросављевићу, Ђорђу Велићу, капелану Јовану Вујином и ђакону Лаврентију Јеловцу, који опојаше мртво тело нашег покојног Васе. Благодаримо даље: породицама Поповићевој и Стојановићевој, које су уцвељеној мајци биле на помоћи при преносу драгога нам сина из Загреба у Нови Сад, као и часном г. Амвросију Павловићу, пароху загребачком, који је у Загребу прелио тело покојниково. Исто тако благодаримо и племенитим друговима покојног Васе, који су мртво тело покојниково испратили па станицу, а нарочито господи: дрнду Богдану Стојановићу, Душану Поповићу, Сави Стојановићу и Стеви Бреберини, који су у име својих другова дошли овамо у Нови Сад, да укажу последњу почаст свом другу. Нека је од наше стране вечита хвала г. Душану Поповићу, који се у име својих другова у цркви опростио с Васом.

Благодаримо даље гђци Нани Наодовићевој, што је носила круну, и друговима и пријатељима покојног нашег Васе, који су посили свеће око Сандука.

Не можемо пропустити а да не благодаримо и г. Аркадију Варађанину, који је положио венац на одар нашег Васе, па г. А. Марковићу и г. Ј. Стојановићу, који су мене, ојађеног оца, у најтежим часовима тешили, и поводом овог по нас тужног случаја многе услуге нам учинили.

Нека даље прими најтоплију захвалу и све оно многобројно грађанство новосадско, које је својим присуством на опелу и погребу изразило своје саучешће у нашој неизмерној тузи.

Молимо сваког, који нам је ма којим путем и начином указао саучешће и услугу у преголемој нам тузи, да овим путем прими израз наше благодарности.

У Новом Саду, 28. јуна (11. јула) 1899

Ожалошћени родитељи:

Паја и Ана Ћурчић,

261 у име целе родбине.

Трговина.

НОВИ САД, 1. јула. — Пшеница прве квалитете фор. 9·10 — н. Пшеница средња ф. 9·— до — нов. Пшеница лакша роба фор. 8·50—80 н. Наполица ф. 7·50—80 н. Јечам пови фор. 5·10—20 Зоб ф. 5·10—20 Кукуруз у зрну нови ф. 4·40—60 нови у клипови ф. ——— нов. Маст 58 фор. Сланина сува 58 фор. дебела чаљена 60 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	32—33 нов.	живе мере
„ средњи . .	31 — нов.	
„ лаки . . .	30 — нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	25—28 нов. по клгр.
Јагњци	6—12 фор. по пару.
Овци .	——— фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

30. јуна било је	3·78 мет.
1 јула било је	3·81 мет

*

Брашно, 1. јула по нов. кал. Фино брашно: Нумера 0 — 16 ф. 40 н; — 1. — 15 ф. 80 н. 2 — 15 ф. 20.; 3. — 14 ф. 60 н.; брашно за лебац: Нумера 4 — 14 ф. — н.; 5. — 13 ф. 60 н. — 6. 13 ф. — н.; — 7. 8 фор. 80 н.; — 8. 7 ф 40 н. брашно несејано: I. — 11 фор. 40 н.; II. — 10 ф. 80 н. мекиње: 4 ф. 60 н.; грис прве и друге врсте, 17 фор. — н; треће врсте: 16 ф. 40 н Све од 100 килограма. Цене су парног млина Валтазара Фајта у Новом Саду.

*

БЕЧ, 11. јула, н. рим. (Оригинални извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 8551 к., дошло је 3020 ком. млађе врсте, 5266 комада угојених мађ. коња — Свега 8286 комада дотерано.

Трговина је била трома.

Продало се:

Прима роба	38 - 40 н. изнимно — н.
Средња „	38—39 н.
Сремска „	38—39 н.
Назимад „	38 -44 н.

Цена је сланини 44 —— ф.

„ „ масти 47—— ф. Све од 100 кгр

Вашар рогате марве.

На јучерашњем вашару рогате марве беше дотерано свега 5792 комада, од којих беше 4308 угојених и 1484 ком. мршавих.

Трговина је била трома

Немачке прима — — —	36—37 нов.
Слабије — — — — —	32—34 „
Мађарске прима — — —	30—34 „
Средње — — — — —	20—28 „
Бикови немачки прима —	32—35 „
Бикови немачки слабији —	25—30 „

од 100 килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

*

БЕЧ, 10. јула по рим. 1899. (Извештај воловског вашара М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу Ст. Маркс).

Пријављено је било свега 5792 ком. т. ј. 4245 мађарског, 1002 галичког и 545 немачког соја.

Тражња је била врло слаба, но зато се ипак никаква знатна промена у цени није догодила.

Продавало се за 100 килограма живе тежине: мађарски од ф. 24—31, прима до фр. 34·— галички од фор. 26—32, прима до 35·50, немачки од 26—34, прима ф., 37·—

Слабије врсте, бикови и краве од ф. 22—33.

*

БЕЧ, 11. јула по рим. (Извештај са свињског вашара од М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу, Ст. Маркс).

Пријављено је било свега 8551 ком. а смештено за продају 3020 назимади и 5266 тешких свиња мађарског соја.

Услед већег догона била је тражња слабија.

Продавало се:

Прима роба од	38—40	новчића
Средња „ „	38—40	„
Лака „ „	38—40	„
Назимад „ „	38—46	„

на килограм живе тежине без потрошарине.

ОГЛАСИ.

Натјечај.

На српској основној школи у Санском Мосту упражњено је мјесто једног учитеља са годишњом платом од 600 фор. (шест стотина), удобним станом, огријевом и баштом.

Учитељска је дужност: предавати прописане предмете у сва четири разреда; у цркви и при спроводима појати и дјецу пјенију поучавати.

Компетенти, који би желили ово мјесто добити, нека изволе подписаној послати свједочбе: о способности учитељској, политичком владању и то најдуже до конца јула т. год.

Сански Мост, 26. јуна 1899.

Српска правосл. црк.-школска општина.

Лука Тошић,

258 2—3 предсједник.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

ГАВРЕ Ј. ПОЛИТА

У НОВОМ САДУ

треба једног **млађег помоћника** и једног **шегрта**. Од помоћника захтева се, да је добар продавац, примерног владања и знање српског, немачког и мађарског језика. 262 1—3

КУЋУ

у Новом Саду, Богданска улица бр. 14., близу нове српске гимназијске зграде, из 5 соба, 3 кујне, продајем на увек.

Шандор Тапавица,

у Добановци.

Упитати се може код **Ђоке Обрадовића у Новом Саду.** 154 1—1

У ИЛОКУ ДАЈЕМ

5½ ЈАЊАЦА ДОБРЕ ЗЕМЉЕ

у аренду за жито.

Упитати треба код **Даринке Ж. Теодоровић** у Новом Саду уставска улица бр. 19. 263 1—2

У једној општини банатској са 5000 душа Срба и Немаца, требам за моју **КАФАНУ** Србина

ГОСТИОНИЧАРА

под рачун или под закуп. Упитати ваља код администрације »Заставе« бр. 33., уз прикључење поштанске марке од 10 н. 256 2-2

МАНУФАКТУРНА И ПАМУЧА РАДЊА

ДИМ. В. ЈОАНОВИЋА

У БЕЛОЈ ЦРКВИ

потребује једног старијег помоћника вештог продавца, и једног млађег за радњу у Јасеновиу, који је и шпецерају нешто вичан. 257 2—3

ГАЛАНТЕРИЈСКА РАДЊА

Л. НИНКОВИЋА

У ЗЕМУНУ

потребује једног шегрта и једног практиканта, који су из бољих кућа. 252 3—3

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.